

**Teoretyczne i praktyczne
wymiary procesu resocjalizacji
nieletnich**

Joanna Jezierska
Justyna Siemionow

Teoretyczne i praktyczne wymiaru procesu resocjalizacji nieletnich

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
Gdańsk 2020

Recenzenci

dr hab. Maciej Bernasiewicz, prof. UŚ

dr hab. Krzysztof Sawicki

Redaktor Wydawnictwa

Jolanta Stecewicz

Projekt okładki i stron tytułowych

Marta Lachowska

Zdjęcie na okładce

Alexander Novikov z zasobów Adobe Stock

Skład i łamanie

Mariusz Szewczyk

Publikacja sfinansowana ze środków
Instytutu Pedagogiki Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Gdańskiego

© Copyright by Uniwersytet Gdański
Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego

ISBN 978-83-8206-027-0

Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel./fax 58 523 11 37, tel. 725 991 206
e-mail: wydawnictwo@ug.edu.pl
www.wyd.ug.edu.pl

Księgarnia internetowa: www.kiw.ug.edu.pl

Druk i oprawa

Zakład Poligrafii Uniwersytetu Gdańskiego
ul. Armii Krajowej 119/121, 81-824 Sopot
tel. 58 523 14 49; fax 58 551 05 32

Spis treści

Wstęp	9
1. Wybrane teoretyczne podstawy planowania i projektowania pracy resocjalizacyjnej z nieletnimi	13
1.1. Psychoanaliza	15
1.1.1. Klasykzna psychoanaliza Zygmunta Freuda	16
1.1.1.1. Struktura osobowości w ujęciu Zygmunta Freuda, próba wyjaśnienia przestępczego zachowania nieletnich	17
1.1.1.2. Stadia rozwoju psychoseksualnego w ujęciu Zygmunta Freuda, czyli przejście od id w stronę superego, a możliwość powstania zachowań przestępczych	20
1.1.2. Znaczenie roli ego w strukturze osobowości	23
1.1.2.1. Ego przestępcze w świetle koncepcji Anny Freud	24
1.1.2.2. Mechanizmy obronne ego	26
1.1.3. Współczesna psychoanaliza, czyli teoria relacji z obiektem	29
1.1.3.1. Wpływ superego na styl przystosowania się	29
1.1.4. Koncepcja przywiązania Johna Bowlby'ego	31
1.1.5. Wykorzystanie terapii psychoanalitycznej na potrzeby procesu resocjalizacji	35
1.2. Podejście poznawczo-behawioralne	37
1.2.1. Podejście behawioralne	38
1.2.1.1. Warunkowanie klasyczne i instrumentalne	39
1.2.1.2. Teoria społecznego uczenia się Alberta Bandury	42

1.2.1.3. Koncepcje pogranicza, poznawcze regulatory zachowań społecznych, teoria zlokalizowania kontroli Juliana Rottera oraz teoria wyuczonej bezradności Martina Seligmana	45
1.2.1.4. Wykorzystanie terapii behawioralnej w procesie resocjalizacji	46
1.2.2. Podejście poznawcze	47
1.2.2.1. Założenia terapii poznawczo-behawioralnej	49
1.2.2.2. Nieracjonalne przekonania – zniekształcenia poznawcze i ich wpływ na funkcjonowanie człowieka	53
1.2.2.3. Rozwój moralny w ujęciu teorii poznawczych	58
1.2.2.4. Wykorzystanie terapii poznawczo-behawioralnej w procesie resocjalizacji	61
1.3. Możliwość wykorzystania innych koncepcji terapeutycznych w pracy z nieletnimi	65
1.4. Podsumowanie możliwości wykorzystywania koncepcji psychologicznych w projektowaniu oddziaływań resocjalizacyjnych	71
2. Wybrane metody, techniki i narzędzia psychologiczne wykorzystywane w pracy resocjalizacyjnej z nieletnimi, czyli podstawowy warsztat pracy	73
2.1. Diagnoza	74
2.2. Podstawowy warsztat pracy	76
2.3. Relacja terapeutyczna i opór w procesie pomagania	77
2.4. Miękkie umiejętności terapeutyczne	82
2.4.1. Obserwacja	83
2.4.2. Efektywne słuchanie i umiejętne zadawanie pytań	86
2.5. Umiejętne wykorzystanie własnych zasobów	89
2.6. Oddziaływania grupowe i psychoterapia grupowa	90
2.7. Podsumowanie	93
3. Proces resocjalizacji w środowisku instytucjonalnym	95
3.1. Proces resocjalizacji nieletnich jako kontinuum działań	111
3.2. Proces resocjalizacji jako szczególny rodzaj relacji między wychowankiem a wychowawcą	117
3.3. Aktywizacja zasobów osobistych i społecznych wychowanków w procesie resocjalizacji	126

4. Diagnoza pozytywna w resocjalizacji – nowe rozwiązania	133
5. Indywidualny Program Edukacyjno-Terapeutyczny w procesie resocjalizacji nieletnich: konstrukcja, zawartość, znaczenie	143
5.1. Przykłady i propozycje zapisów Indywidualnego Planu Edukacyjno-Terapeutycznego	153
5.1.1. IPET nr 1	154
5.1.2. IPET nr 2	155
5.1.3. IPET nr 3	156
5.1.4. IPET nr 4	158
5.2. Ewaluacja w pracy resocjalizacyjnej	159
5.2.1. Analiza efektów a ewaluacja w pracy resocjalizacyjnej	161
Zakończenie	165
Bibliografia	167
Spis tabel	177
Spis schematów	177